

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fiorini v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 10 franci cu porto postei.

# TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Abonamentulu se face numai pe cate 1 anu intregu. Se abonéza la Comitétulu asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domni collectori.

Nr. 3.

Brasiovu 1. Februaru 1870.

Anulu III.

## Georgie Sîncal si numele de romanu\*).

In istori'a popóraloru obvene adesea cate unu periodu mai scurtu, dupa carele componendu cineva biografi'a unui, séu unoru barbati, carii au condusu afacerile si destinele cutarei tieri séu natiuni, compune totuodata aprópe si istori'a acesteia. Asemenea casuri obvenu nu numai in staturile monarchice, ci adesea tocma si in republicele democratice.

Acelu barbatu romanu, carele va fi in stare se compuaa biografi'a cunoscutiloru triumviri transilvani pe unu periodu rotundu de 50 de ani incependu dela a. 1770 pana la 1820, acela ne va da istori'a suferintieloru poporului romanescu transilvanu si ungu-rénu din acestu periodu de ani cincidieci, in care inse voru fi coprinse totu-unadata si causele acelu efecte, care se manifestara in ceilalti cincidieci de ani decursi pana astadi.

De aru fi vietuitu acei triumviri in vreo tíera, in care pres'a se fia potutu avé macaru numai atata activitate, de cata vedemu cà se bucura in dílele nóstre pres'a in imperiulu otomanu, deslegarea susu atinsei probleme ar fi usiorata fórte multu. Inse in dílele lui Sîncal si chiaru in dílele nóstre pana la a. 1848 inca si cartile rituali bisericesci, care era se se tiparésca in a trei'a, séu a patr'a editiune, trebuia se fia supuse la censur'a guberniului provinciale, éra acésta se intemplá din simpl'a cauza, pentrucà acelea carti era romanesci si prin urmare stá in prepusu, cà cineva ar potea intretiesse vreuna rugatiune nóua, periculósá statului, corónei, claseloru séu natiuniloru privilegiate si asia mai departe. Acestu unicu ade-veru istoricu luatu in deaprópe consideratiune imi da mie criteriulu, dupa care se apretiezu coprinsulu medavosului si elocentelui discursu, pe care'lu audíramu din graiulu colegului nostru alu dlui doctoru in drepturi Alecsandru Ilarianu Papiu. De unde atatea date

istorice, culesse cu acésta sollicitudine si critica? De unde acea petrundera agera in natur'a evenimenteloru tieri nóstre din secolulu trecut, candu la noi cá si aici, istori'a acelu secolu inca nu este scrisa, ci abia adumbrita in cateva schitie destulu de usióre? Respunsu la acesteia intrebari ce'mi puseiu eu insuni este, cà auctoriulu panegiriceii lui Georgie Sîncal este incalditu si condusu de acelasi spiritu sacru, de care fusese condusu si celu preconisatu de densulu. Acésta impregiurare impinse pe colegulu nostru, cà se sacrifice díle si nopti, bani si sanetate, pentrucà se strabata in receptacolele, in care credea elu cà sta adeverulu istoricu.

Ore inse s'a descoperitu cu atata totu adeverulu istoricu din periodulu, despre care ne este vorb'a, mai alesu candu scimu bine, cà in acela s'au petrecutu evenimente de una importantia cu totulu estraordinaria pentru elementulu romanescu? Inse scopulu panegiristului nu a potutu merge asia departe, din cauza cà pentru acestu casu cineva nu tiene unu discursu pentru cateva patraria de óra, ci se vede indemnatu a scrie chiaru istori'a periodului subversante.

Dar incai imaginea lui Sîncal si spiritulu tempului seu, asia precumu planà acelasi in cei 50 de ani preste tíer'a si natiunea nóstra, ne este acuma cunoscutu de ajunsu? Nu cumva panegiristulu a fostu prea indulgente catra persóna si prea severu catra societatea, in midioloculu careia suferise acea persóna?

Pe la a. 1820 in carele parintii mei m'au datu mai antaiu la scóla in strainatate, Petru Maioru se mai aflá in activitate la Bud'a, éra víeti'a lui G. Sîncal si a lui Sam. Miculu mai era inca in memoria própeta la contemporani. De atunci inainte, cà copilandru si cà junisioru audiam adesea pe multi din aceia conversandu despre repausatii triumviri, cu care ocaziune unii sustienea cu óresicare dórere interna, cà Georgie Sîncal ar fi fostu romanu prea peste mesura intocatu, cà prea voiá se intórca lumea cu degetulu, cà se încercá se restórne legile barbare ale tieri elu singuru cu umeri cá de unu Titanu, cà mai in scurtu, semená adesea unui omu, carele s'ar încercá se sparga paretii cu capulu propriu, fara cà se stea unu momentu la indoiéla despre resultatu.

Fiinducà de acesteia inculpari se mai audu inca si pana in dio'a de astadi aruncanduse prin vorbe si prin scripture nu numai asupra lui Georgie Sîncal, ci si asupra unoru sucesori de ai lui; fiinducà in dílele nóstre a inceputu a se forma si pe la noi una scóla

\*) Acestu discursu s'a cititu in siedinti'a privata a societatei academice romane, tienuta in 31. Aug. cal. vechiu 1869. Scopulu citirei lui a fostu, pentrucà societatea audiendu'lu se decida, déca voiesce cà acelu discursu séu una parte din elu se fia pronunciatu in siedintia publica in numele seu. Societatea ascultandu'lu decise, cà auctoriulu se faca pentru siedinti'a publica unu estrasu, pe care se'lu póta pronuncia camu in restempu de  $\frac{3}{4}$  séu 1 óra cá respunsu datu dlui dr. A. Papiu nou-alesulu membru alu societatei academice. Acelu estrasu s'a vediutu publicatu in „Monitoriulu oficiale,” éra din acela se trecù si in alte foi, in unele inse mutila'u.

asia numita a cosmopolitiloru, carii isi batu jocu de ide'a nationalitateri, pe care nici cã o pricepu de locu; fiinducã in fine, dupa opiniunea mea este de fôrte mare importantia a ne pune noi insine cęstiunea neta asia: romani, sėu cosmopoliti, — ve rogu domniloru, cã se'mi concedeti a reproduce aici din unu numeru fôrte considerabile numai cateva date istorice, din care se pōta inchiaiē oricare, cã cã romanu adeveratu nu trebue se fia cineva neci entusiastu, neci fanaticu, neci egoistu, ci se aiba numai mentea la locu si simtiu de onōre, pentrucã ori-candu li sunt amerintiate, sėu chiaru atacate drepturile omenesci, se se puna indatu pe terenulu nationale si de pre acela se'si apere persōn'a, famili'a, patri'a si altariulu. Imi place apoi a spera, cã inaintandu asia pe riulu secoliloru cu istori'a in mana, respunsulu la susu atinsele intrebatiuni va resulta de sine si cã mai deapropē ne vomu convinge, cã antecesorii nostrii nu au fostu neci romani prea infocati, neci au voitu se scōtia globulu pamentului din ossia, ci cã ei in totu decursulu vietiei loru isi implinira numai datorinti'a sacra si indispensabile de romani, de patrioti si crestini. Nimicu nou nu ve voiu spune domni mei, voiu face inse aceea ce ne invētia unu mare scriitoriu germanu, adica Gōthe, voiu repeti si eu unele adeveruri, din cauza cã mintiunile se repetiescu in lumea acēsta pe fiacare dī si adesea cu variantele cele mai bizare, din cate 'si pōte formula sėu fantasi'a, sėu ānim'a depravata a unoru ōmeni.

Cea mai mare parte a suferintieloru secularie, la care a fostu supusu si sub care a gemutu poporul romanescu, isi avū si isi mai are inca a sa cauza principale si esentiale intru impreginurarea, cã acestu poporu a pastratu si a portatu numirile de romanu, romānu, ceea ce in alte limbi se traduce cu vlachu, valachu, oláh, olasz, italianu. Din caus'a acestoru numiri sinonime s'a dictatu nu odata sententi'a de mōrte intielēsa ad literam asupra natiunei intregi. Nu cã locuitori ai cutarui pamentu, nu cã ōmeni din una clasa sėu alta, ci deadreptulu cã romani, cã valachi am fostu condamnatu la exterminatiune totala. De aici a urmatu firesce, cã strabunii nostrii loviti cã romani, totu cã romani au fostu constrinsi a se si apara; ēra candu ei au scapatatu de pre acestu terenu, a sī fostu vai de capulu si de dīlele loru. Incetandu interesele nationali, adormindu simtiulu si ambitiunea de origine, solidaritatea a incetatu, brătiale s'au desarmatu, umilirea si cu ea sierbitutea 'iau incalecatu.

Istori'a ne arata, cã pe urm'a decadentiei imperiului romanu anticu numele de Romanu odeniōra mare si gloriosu fara parechie, incercase mari umiliri in cele mai multe tieri, in care alte popōra au apucatu pe de-asupra elementului italicu. Frāncii ocupandu Gali'a si introducēndu acolo legile salice, pe coloniile romane le degradara la stare de sierbitute atatu de umilitōria, incatu de ecs. capulu unui romānu era estimatu numai cu pretiulu diumatate din

ceea ce se platea pentru capulu unui francu. Tocma sī longobardii asiediatu in Itali'a de susu adusera la inceputu legi asupritōrie pentru vechii locuitori de origine italice, ēra feudalismulu apasã multu mai greu pe romani sėu italieni, decatu pe popōrale de alta origine si limba. Istoricii critici esplica acēsta asuprire a elementului italicu-romanescu nu numai din caracterulu firesce barbaru alu nouiloru subjugatori, ci inca si din patim'a resbunarei pentru relele, cate facusera si romānii popōraloru teutonice incependu dela Marius si Julius Caesar pana catra finea imperiului apusanu. Inse acea ura si resbunare curatu nationala in cursu de cativa secolu se miciorã, se complanã, se dete uitarei; ēra dēca totusi popōrale aceliiasi statu se mai certara si batura intre sine, caus'a nu mai fu originea nationala, ci cu totulu altele, feudalismulu, interesele dinastice, fanaticismulu religiosu si altele cã acestea. A mai remasu inca numai ur'a formidabila intre totalitatea poporului italienescu si intre celu nemtiescu, care tienū pana la a. 1866 si care se pōte asemena numai cu acea ura cumplita, ce se vede domnindu pana astadi intre elini si osmani. Intr'aceea frāncii din Gali'a, longobardii din Itali'a, vestgotii din Spani'a in decursulu secoliloru invinsi de spiritulu creatoriu alu elementelor romāne, isi prefacura multu si limb'a, si institutiunile, adica se amalgamara, precumu se dice in tempulu nostru. Din contra in Panoni'a limb'a germana invinse pe cea italiana, populatiunea inse pastrã pana in dio'a de astadi in parte mare tipulu italianu intocma cã si germanii dela Renu. Ci tocma acēsta amalgamare produsa prin conlocuintia, prin casatoriã amestecate, prin cristianismulu apusēnu nivelatoriu, a delaturatu si ur'a nationala dintre diversele rase de locuitori.

Cu totulu alta intensitate si alta durata avuse ur'a si persecutiunile nationali pana pe la inceputulu acestui secolu in cele duōe tieri, in care au vietuitu, au lucratu si suferitu Georgie Sīncai si partasii sōrtei lui. Aici ideile si cultur'a europēna strabatura mai anevoia, diversitatea de caracteru a raselor conlocuitōrie a fostu mai apriga, mai marcanta, decatu ori unde in Europ'a, cu singur'a esceptiune de Turci'a europēna. Cultur'a italice si necultur'a din Caucasu; institutiuni si legi romāne si lipsa totala de legi; cristianismulu de Anatoli'a cu multimea cartiloru sale rituali, care facu una literatura intrēga, si cea mai grōsa idololatria asiatica; colonii romane dedate a cultiva pamentulu asia, precumu ilu cultiva ele pana in dīlele nōstre, invetiata a esploata mineraliale din munti si a esercita una multime de profesii necesarie spre a'si face locuinte stabili, inbracamente si tōte uneltele agronomice, apoi alaturea unu poporu din Asi'a, carele nu se pricepea la nimicu mai multu, decatu numai la venatu. Preste acēsta dupa fundarea regatului in Panoni'a prin episcopii apuseni sub firm'a regelui Stefanu, introducerea de-a valm'a a tuturor institutiuniloru feudalitice, cate apucasera

a prinde radecine afunde in tierile germane invecinate cu Panoni'a. Se intielege de sine, că elementulu românesc nu voiá si nu putea suferi una data cu viati'a neci-unu feliu de asiedimente feudalistice in midioloculu seu. Acea resistentia inversiunata si necurmat'a persecutiune a ritului anatolicu, adoptatu de coloniile romane cá ritu nationalu inca dela prim'a primire a baptismului, au fostu caus'a nenumeratelor lupte inversiunate, despre care ne marturisesce istori'a si care uneori devenea permanente pe dieci de ani inainte. Dara fiinducà elementulu magiaru apucase a se lega strinsu cu potentele elementu germanu, atatu prin institutiunile feudalistice ajunse acumu comune la ambele popóra, catu si prin adoptarea ritului apusénu, éra mai alesu prin casatoriile regiloru unguresci cu domnisióre germane, cumu si prin dés'a colonizare a Panoniei si mai tardioru chiaru a Daciei cu germani, — asia elementulu românesc, de sí totudeauna cu bratiile armate, se vediù constrinsu a cede celorualte duóe elemente multime de teritoriu, in Panoni'a si Daci'a, cá si in Gali'a, Itali'a, Spani'a si pre airea. De simpathi'a si de ajutoriulu altoru popóra nu a potutu fi vorba neci-una data in periodulu celu lungu de optu sute de ani. Numele de Romanu séu Vlachu era obiectu alu urci, urgiei si resbunarei la tóte popórale invecinate. Oricare poporu se impacá cu oricare altulu de prin pregiuru fara asemenare mai usioru si mai curendu, decatu s'ar fi potutu impaca vreunadata cu poporulu românesc. Nu este indoiéla, că acestu poporu tocma si in sierbitutea cea mai apasatória fiindu prea mandru de originea sa, totudeauna platea adversariloru sei cu epitetele de pagani, de barbari, de venetici si — adeseori cu pumpulu in falci. Din acestea raporturi nationali, religióse, soçiali, care s'au formatu in cursulu secoliloru in defavórea elementului românesc, se póte esplica prea bine starea cea intristatória, la care ajunsesse acestu elementu in Transilvani'a si Ungari'a pana in tempurile lui Síncai.

Unii istorici de alte limbi au esitu cá de siese dieci de ani incóce cu fabulos'a tese, că persecutiunea inversiunata a natiunei romanesci in acestea tieri si-ar fi luatu inceputulu numai dela Michaiu, adica camu dela 1601 incóce. Acésta fabula aflà crediementu la multi istorici si publicisti europeni, carii apoi de aici inchiaiera, că romanii transilvani aru suferi mai multu numai pentru pecatele connationaliloru sei din Munteni'a. Adevverulu inse este cu totulu altulu si adica acelu indegetatu de mine mai susu, ceea ce se póte ilustra cu multime de date istorice statatórie mai pre susu de orice indoiéla.

Sub Carolu Robertu si Ludovicu I. ambii regi ai Ungariei din cas'a francésca Anjou, adica intre anii 1307 si 1382 poporulu românesc era persecutatu cumplitu atatu din caus'a ritului seu, catu si pentrucă, precumu se obserbà mai susu, nu suferea neci decumu, cá se se introducea feudalismulu, adica sclavi'a pre pamentulu patriei sale. In decretetele si

statutele esite din tempulu acelu regi ritulu resariténu se numesce curatu ritu paganescu (ritus gentilitatis), éra urmatorii aceluia sunt persecutati cu focu si cu sabi'a\*).

In dílele imperatului si regelui Sigismundu, adica intre anii 1383 si 1437 romaniloru le-a mersu inca si mai reu. Acelu omu, carele in tóte portarile sale isi batea jocu adeseori pe fatia de intrég'a morala cristiana, in a. 1429 nu a cerutu dela conciliulu ténutu in Lucca neci mai multu neci mai puçinu, decatu cá se'i dea binecuventare pentru estermnarea totala a poporului valachu — „totam Valachorum progeniem e stirpe delendam esse.“ Caus'a maniei si a ferósei resbunari care colcaise in peptulu lui Sigismundu si alu consiliariloru sei din Bud'a, este cunoscuta istoriciloru nostrii. In anulu mortei acestui rege poporulu transilvanu ne mai potendu suferi cumplit'a tirania cu care era tractatu, se sculà cu armele si tienù cateva batalii crunte, pana ce vení ajutoriu din afara, pentrucă se'lu trantésca la pamentu. Totu din acelu anu isi ia inceputulu seu uniunea, séu asia numit'a liga politica, inchiaieta intre elementulu ungurescu si nemtiescu pentru subjugarea pe veci a elementului românesc. Acea confederatiune coroborata cu nenumerate juramente, prefacuta in lege fundamentala, a fostu sustienuta inca si pana in dílele nóstre.

Sub regele Mateiu Corvinu, romanu renegatu, cumu se scie, romanii au suferitu rele fórte mari, cá si sub ceilalti numiti mai insusu.

La Mohaciu in Augustu alu an. 1526 a cadiutu Ungari'a sub acutiélu iataganului turcescu, a ramasu inse ur'a in contra elementului românesc intru tóta intensitatea sa. Pe tempulu catu a ténutu gue-rele civili intre cei duoi pretendenti, Ferdinandu I. si Ioanu Zápolya, celu dintain aflandu mare ajutoriu la elementulu românesc, se parea că voiesce a i se arata multiamitoriu. Acea stare a lucrurilor inse a duratu fórte puçinu, pentrucă poporulu si clerulu românescu neinvinduse a imbratiosia ideile si dogmele reformatiunei adoptate de unguri si germani, persecutiunea inca sí din acésta cauza se agerí si mai multu.

Unu articlu de lege din an. 1575 tiene curatu, că cei de sect'a valachiloru si a greciloru sunt suferiti in patria numai pana la bun'a placere a principiloru si a natiuniloru privilegiate — tolerantur pro tempore usque beneplacitum Principum et regnicolarum. (Approb. Const. Part. I. tit. 1. art. II.)

Acésta infamia aruncata in fati'a maioritateri locuitoriloru tieriei chiaru prin lege, se mai repetí si confirmà dupa aceea in contra natiunei romanesci si a confesiunei sale in dietele tieriei sub diverse forme de nenumerate ori, éra mai anumitu in anii 1579, 1593, 1600, 1626, 1639, 1640, 1646, 1647, pana

\*) Vedi despre acésta mai multe citate la T. Cipariu, Cuventu la inaugurarea asociatiunei etc. Blasiu 1862. pag. 124—125.

cându in codicele de legi compilatu la 1653 sub Georgie Rákoczi in titlulu 9 art. I. de Valachis se mai adaose inca si insult'a dîcenduse: „De si natiunea valacha a fostu admisa in acésta tiéra pentru binele publicu, totusi ne voindu ea a'si cunósce starea sa cea apusa etc.

Toti domnitorii tierei trebuca se puna juramentu tare, cà voru obserba cu rigóre tóte legile aduse in contra romaniloru. Celu din urma juramentu pusu de unu suveranu pe acelea legi barbare, a fostu alu imperatului Ferdinandu I., carele a juratu la a. 1837 in diet'a adunata la Sibiiu. Numai imperatulu Iosifu II. avuse curagiulu de a respinge dela sine acelu juramentu pentru tóta viéti'a sa, din care cauza apoi a si facutu pentru romani totu ce a potutu in scurtulu periodu alu domniei sale de diece ani.

(Va urma.)

### Documente istorice din dílele lui Michailu Apaffi I.

Lectorii nostrii voru fi obserbatu si pana acumu, cà pe langa ce dorimu din adenculu sufletului, cá mai inainte de a scrie lumea anulu 1900, generatiunile care urméza dupa noi se aiba istori'a Transilvaniei serisa si romanesce si bine, tocma pe atata ne adoperamu a deturna deocamdata atentiunea natiunei asupra periodului istoricu, care se incepe cu domni'a lui Michailu Apaffi I. (1661) sí se continua pana in dílele nóstre, adeca unu periodu ce trece preste duóe sute de ani. In anulu espiratu ne incercaramu a reversa óresicare lumina preste tempulu domniei lui Apaffi, publicandu escerpte ample din cronic'a lui M. Cserei. In anulu acesta simtimu necesitatea de a ne mai ocupa inca totu cu acea epoca, pe care o cunóschemu mai pe atatu de reu, pe catu de multe sunt documentele istorice, care s'au pastratu de atunci pana astadi; dîcemu: s'au pastratu multe, adaogemu inse, cà la lumina au esítu cu atatu mai puçine, éra anume in limb'a nóstra mai nimicu.

La mórtea principelui Mich. Apaffi intemplata in 15. Aprile 1690, archivulu familiei sale a remasu plinu cu nenumerate acte sí documente de ale tierei, care tóte au trecut in posesiunea fiului seu Mich. Apaffi II. Dupace inse pe acesta 'lu dusera pe-ací incolo la Vien'a, actele tierei in locu de a se asiedia in Alb'a-Iuli'a, fusera transportate la Sibiiu, unde fusera asiediate si incuiete in una casa privata. Mich. Apaffi II. repausà in a. 1713 la Vien'a, éra soçi'a sa in a. 1724. In a. 1725 barbatii de statu ai Austriei si ai Ungariei voindu se confisce tóte averile familiei apaffiane detera porunci, cá guberniulu Transilvaniei se puna sub sigilu tóte actele si documentele acelei familii. Episcopulu romano-catolicu Antalí si secretariulu guberniale Samuilu Köleséri fusera insarcinati cu alegerea actelor respective. Acei doi barbati separandu documentele care suná despre averile familiei, de actele tierei, alesera totuodata si corespun-

dentiele lui Apaffi I. avute cu Pórt'a otomana si cu curtea Franciei; pe acestea le trimisera la Vien'a, éra pe celca sigilandu-le din nou, le detera in grij'a administratiunei averiloru fiscali, unde remasera totu sigilate pana in a. 1734, in care anu apoi se incepù abia inregistrarea loru regulata, dupace famili'a comitiloru Bethlen consangéna cu a lui Apaffi urgitase de mai multe ori. Inse si acésta lucrare se inchiaiè numai in an. 1747, éra dupa aceea documentele (chrisóvele) s'au asiediatu in archivulu tierei, éra cele sunatórie despre averile familiei Apaffiane se pusera in archivulu fiscale.

Acestea informatiuni le scótemu dupa Lad. Kövári din tom. II. (pag. XVII. et XVIII.) alu istoriei sale, publicatu in a. 1859.

Pana in anulu in care scrise Kövári, tóte acelea documente era tienute in celu mai strinsu secretu, prin urmare scienti'a istoriei nu putea profita nimicu dîn ele. Cá ce s'a mai intemplatu cu desu memoratele documente de atunci incóce, noi din parte-ne nu avuramu ocaziune se aflamu pana astadi; ne place inse a crede, cà altii sunt si in acestu respectu mai favorati de sórte din cumu suntemu noi. Documentele de inainte cu duóe sute de ani nu mai potu avé alta valóre, decatu numai istorica, prin urmare nu se póte pricepe, de ce se mai fia pastrate sub siepte incuietori.

Cumu-cà in dílele lui Apaffi cu tóta nespus'a lene si parte nescientia ce a domnitu, au remasu totusi documente fórté numeróse, potemu inchiaié inca si din impregiurarea, cà Mich. Kovácsoczi intre anii 1833 si 1838, pre candu publicá elu Arpadí'a sa\*), avea adunate aprópe la trei mii corespondentie si acte originali, scrise in tempulu domniei acelu principe, relative la starea de atunci a Transilvaniei si a Ungariei, la reporturile patriei nóstre cu principii si regii vecini, adeca cu ai Munteniei, cu ai Moldovei, ai Poloniei si ai Ungariei, cumu si cu Pórt'a otomana. Acea colectiune a lui Kovácsoczi facuta in restempu de 16 ani cu mari spese accre-scuse la optu tomuri gróse, pe care densulu le tienea in bibliotec'a sa din Sibiiu. Kovácsoczi vorbindu despre acea colectiune a sa obserba cu totu dreptulu, cà fara aceea e preste potentia a scrie istori'a adeverata a Transilvaniei, séu póte si a Ungariei din tempulu lui Apaffi. Kovácsoczi dorise a publica tóte acelea documente dintru odata, intr'aceea elu aflà, cà „in acelea tempuri vitrege acelea epistole nu s'ar potea publica fara ofensiune.“ (Vedi prefatiunea sa scrisa in 20. Octobre 1832 la epistolele lui Mich. Apaffi in Arpadí'a an. I. pag. 247.)

Intr'aceea totusi Kovácsoczi publicà din acea colectiune a sa 70 epistole parte latinesci parte ungu-resci, care se afla impartite in trei tomuri ale Arpadiei sale. Citindu acelea sieptedieci de epistole, póte vedé oricine, cà Kovácsoczi tienendu computu cu

\*) Árpádia, honi történetek Zsebkönyve. Kassán.

acelea tempuri vitrege, adeca cu despotismulu sistemei lui Metternich si alu inaltei aristocratii ungaro-transilvane, din aprópe trei mii de documente publicà numai pe acelea, a caroru esire la lumina fu suferita de censur'a de atunci; inse neci atata nu a fostu in stare de a publica in Transilvani'a undeva, ei bietulu scrutatoriu s'a retrasu mai in dosu, colo la Casovi'a; inse si acolo cate biografii „glorióse“ si cate complimente intretiese in colectiunea sa Arpadi'a, numai cá se placa celoru mari si óresicumu cá se fia suferitu a lucra mai departe!

Cugetandu cineva la atate-amaru de documente care mai jacu pana acum ascunse dinaintea ochiloru nostrii; vediendu cumu casca din istori'a scrisa pana aci lacunele spaimantatórie, despre un'a parte va lua in mana cu óresicare consolatiune istori'a scrisa de Ioanu Bethlen cancelariulu lui Mich. Apaffi, cá si cronic'a lui Mich. Cserei, cá si memorialele comiteului Nicolae Bethlen publicate de Ladisl. Szalai in duoe tomuri\*); de alt'a totu nu'si va potea reinfrena ferbentea dorintia de a vedé pe mai multi compatrióti de ai nostrii ocupanduse cu adunarea si publicarea de documente istorice. —

Inchiaiemu asta-data acestea consideratiuni ale nóstre reproducendu aici totu dupa Arpadi'a lui Kovácsoczi in limb'a originala una epistola a principelui Mich. Apaffi I., scrisa puçinu dupa alegerea sa catra Gavr. Haller, carele, bine se insemnamu, pe atunci era in contra lui si tienea cu Ioanu Kemény alesu de principe prin parti'a austriaca si ajutatú la tronu de trupe nemtiesci. Acésta epistola cá si tóte celelalte se publicà intocma cu ortografi'a, cu care scriá cutare individu in acelea tempuri si care diferia pana in infinitu, buna óra precumu se mai intempla si in dílele nóstre atatu la noi romanii, catu si in parte la magiari, croati, boemi, sloveni, serbi, ruteni.

I-só Apafi Mihály' levele Haller Gáborhoz.

Im Istenek kegielmeböl nagi dologh let raitunk. Mert tudgia Te kegielmed, hoga ez zegeny hazanak Rendei derekasan egiben giulven orzaghostol itt Kis Selk Varosaban, meg tönek münkét Fejedelemnek.

\*) Din Ioanu Bethlen vomu publica escerpțe, precumu amu publicatu din Mich. Cserei, éra pe Nicolae Bethlen ilu póte citi oricare cunoscătoriu de limb'a ungarésca, pentrucá acelea memoriale s'au tiparitu la Pest'a in dílele nóstre, adeca tom. I. in a. 1858, era tom. II. in a. 1860, prin urmare nu se renunera intre raritati, care se nu, se mai póta castiga. Titlulu cartei este: Grof Bethlen Miklos Önéletleirása. Kiadta Szalai László. Első kötet. Pest, 1858, pag. 556. II-ik kötet. Pest, 1860, pag. 434. Acestu tomu II. este multu mai interesante decatu e tom. I. Nic. Bethlen inchiaie partea I. cu an. 1685, cu mórtea primei sale socii si apoi — cumu se exprime elu insusi, „cu trist'a fine a pazei in Transilvani'a,“ éra cu partea II. ajunge pana in anii captivitatei sale suferite in Vien'a, unde l'au dusu nemtii. La calcaiu Nic. Bethlen adaoage latinesce: „Celelalte vedi-le in acte,“ éra ungarésce: „Am finitu acestea in anulu 62 alu etatei mele, in lun'a 5, in anulu alu 5-lea si lun'a a 9-a a captivitatei (carceris) mele, in anulu 1710 diu'a lui Ianuaru 23 dela Christosu judecatoriulu acestora.

Isten latia lelkünket, hoga ez Nagiságot soha se kívántuk, es azerth soha nemis kerestük. Ali Passa baratsagat se vadasztuk soha, es im méghis meg lön. Hajdu Peter hiv szolgánk ö Keگیelme mindeneket meg mondhat Te keگیelmednek, mipek lönek ez dolghok. Él mégk Kemeny Janos, es fegiveres kézel ál szembe velünk, Isten keگیelme legien mü raitunk, nem kivanam romlasat, de országk kívania, hoga adia megk magat, merth nemet seregel harczal, az hatalmas Czaszar nem akar rola semitis tudni. Gyulaj Uram mégk keménykedik Kemény meletk Fogarasban, de Isten keگیelme kezünkben ada már az országknak nagiob reszet. Intiük tehat Te keگیelmedet mint jo akaro kedves Atiankfiat, ne ellenzek többet az országkhal, és hatalmas Czaszarral, müis megk halaliuk Te keگیelmednek hüvseget. Datum in Castris ad Kis Selk positis. Die 28. Novembris 1661.

Michael Apaffy.

Külső czimje: Magnifico Domino Gabrieli Haller, nobis sincere dilecto.

### Biografi'a metropolitulu Sav'a si istoricii serbesci\*).

Mai de multe ori s'a facutu in foile publice romane amintire despre martirulu besericei nóstre resaritene, metropolitulu Ardélulu Sav'a Brancoviciu, care a guvernatu beserica romana 24 ani. Mai de curendu s'a scrisu despre densulu in foi'a „Transilvani'a“ dupa istorisirea lui Mich. Cserei, unde cu coloru grózave se depingu suferintiele acestui Ierarchu. (V. „Trans.“ Nr. 16. pag. 184 an. 1869.)

Aceste impregiurari mi-au datu si mie indemnu se aducu la lumina unele date istorice despre fericitulu martiru.

Sav'a Brancoviciu a avutu frate mai teneru pre Georgiu, pre carele l'a inzestratu cu invetiature frumoése si l'a facutu barbatu alesu. Acestu Georgiu a scrisu in limb'a vechia serbésca, istori'a serbiloru dela inceputu pana la mórtea imperatulu Leopoldu in 5 carti. In istori'a acést'a se afla si biografi'a fratine-seu Sav'a.

Ioanu Raiciu, fostulu archimandritu pe la anulu 1790 alu monastirei Covilu din comitatulu Baciului, a compusu o istoria a diverselorú popóra slovene si a tiparito la anulu 1794—5 in Vien'a asemene pe limb'a sloveno-serba. — Raiciu la compunerea istoriei sale fórte multu s'a folositu de istori'a lui Georgiu Brancoviciu, carea si astadi se afla cá manuscrisu in archivulu metropoliei serbesci dela Carlovetiú. Jace

\*) Déca jun'a „Sperantia“ din Aradu nu ar fi mai publicatu si alte lucruri folositorie, ci numai fragmente istorice, precumu este si acesta, totusi ar fi meritatu caldurosulu succursu alu clerulu. Dorindu noi cá documentele si chiaru urmele documentelorú, dupa care este a se scrie istori'a nóstra, se ajunga a fi cunoscute in cercuri catu se póte mai estinse, am cerutu voi'a ddlorú redactori dela „Sperantia“ de a poté reproduce acestu fragmentu si in „Transilvani'a.“ Red.

in pulbere de 160 ani. — Nu cu nedreptulu face partid'a nationale serba dela congresulu serbescu, desfiintiatu acumu de curendu, imputare ierarchiloru serbi pentru netiparirea ei, carii pe langa atate mari venituri, au lasatu acea carte la intunerecu, prada pulberii si moliiloru.

Multe intemplari demne de sciutu si pentru noi romanii se afla scrise in istori'a lui Georgiu Brancoviciu. Voiu se amintescu numai unele, precumu: impacarea lui Radu si a lui Bogdanu prin metropolitulu Romaniei Massimu asisderea Brancoviciu; despre Iacobu despotulu (ereticulu); Michailu Bravulu, despre care scrie, ca bulele turciloru — adeca muierile loru -- infricau cu numele preavitézu alu lui Mich. Voda pre pruncii sei cei plangători, dîcendu: Susa, Michailu Begu gyiler; ce va se dîca: Taci, ca vine Michaiu Vod'a.

Fratele metropolitulu Sav'a, istoriculu Georgiu, inca au avutu dela ursita trista sôrte. Si elu au patimitu in inchisóre 22 ani, unde a si repausatu.

Not'a trad. Cá se póta cetitoriulu mai bine intielege cele ce vinu inainte in biografi'a metropolitulu Sav'a, socotescu a fi de folosu a aratá aci pe scurtu ramulu genealogiei familiei Brancovicesciloru, din care a resaritu metropolitulu Sav'a, — dupa cum se afla acela la Raiciu.

1) Vucu Brancoviciu, ginerele cnézului Serbiei, carele si-a perdutu pe campulu mierleloru in 15. Iuniu 1389 si stapanirea si viét'a in resbelulu cu turcii, a avutu fiiu pre

2) Georgiu despotulu Serbiei; fiulu acestuia a fostu

3) Gregoriu; fiii lui au fostu

4) Vucu si Lazaru; Lazaru a avutu doi fii, pre

5) Demetriu si Georgiu si o fiia: pre Ruscand'a.

— Raiciu dîce, ca Ruscand'a a fostu casatorita cu Alesandru Lapusnénulu principele Moldaviei, pre care 'lu alungase din scaunu Iacobu despotulu (ereticulu). Fericitulu Sîncal in cronic'a sa la a. 1566 scrie despre Ruscand'a: „Paguba, ca a fostu din sangele celu a-deveratu alu domniloru moldovenesci, cea mai de pe urma,“ pentrucá si-a otravitu barbatulu. — Davidoviciu, care a scrisu pe scurtu istori'a serbiloru la a. 1821 spune despre Ruscand'a, ca n'a fostu serba, ci gréca, si prin urmare Demetriu si Georgiu Brancoviciu, nu i-au fostu frati. — Constantinu Capitanulu in istori'a tierii romanesci, publicata in Magazinulu istoricu pentru Daci'a tom. I. Nr. 3 la pag. 172 scrie, ca Ruscand'a a fostu fi'a lui Petru Raresiu, inse mum'a ei Elen'a a fostu féta de despotu serbescu.

Din aceste luminatu se vede, ca Ruscand'a neci a fostu serba, precumu vré Raiciu, neci a fostu gréca, precumu scrie Davidoviciu, — istoricii serbesci, ci a fostu romana, si Demetriu si Georgiu Brancoviciu n'au fostu fratii ei, ci póte inruditi cu mam'a ei.

Demetriu si Georgiu Brancoviciu aflanduse in servitiu la curtea cumnatulu loru Alesandru Lapusnénulu, celu dintaiu s'a insocitu cu Iacobu despo-

tulu, si candu s'a ucisu acesta prin Tomsia, acela a fostu slutitu la nari si trimisu la Mircea, care s'a induratu spre elu, pentrucá erá din viti'a despotiloru serbesci, si i-a datu atare tienutu cá proprietate in partile Craiovei. Dela Demetriu acesta a luatu inceputulu seu famili'a Brancoveniloru din Tiér'a romanésca, precumu arata Raiciu in istori'a sa, cartea XI. capu IV. Despre acestu Demetriu dîcu unii a fi fostu bulgaru. Frate-seu Georgiu, capetandu concediu dela Sigismundu Bátori, principele Transilvaniei, s'a asediatu in Ienopole (Boros-Incu, com. Aradu) si acesta a avutu fiiu pre

6) Avramu. Despre Avramu scrie precumu Raiciu, asia si Davidoviciu, ca s'ar fi casatoritu dupa batali'a lui Michaiu avuta cu Sinan Basi'a, adeca pe la an. 1596, — cu An'a din famili'a Iacsiciu, cu care a avutu pre fiii:

7) Moise, Danila si Georgiu. Moise s'a casatoritu si a avutu fiiu pre Solomonu. Moise, morindu-i soci'a, s'a calugaritu sub numele Mateiu, si elu a fostu celu dintaiu episcopu alu Ienopolei. Fiiulu seu Solomonu inca s'a calugaritu sub numele Sav'a, si elu s'a numitu archiepiscopulu si metropolitulu Ienopolei. — Georgiu a fostu maresialu in armat'a lui Michaiu. Danila a avutu fii pre

8) Petru, Lazaru si Ioanu. Lazaru s'a calugaritu sub numele Loginu si elu a fostu cá si verulu seu Sav'a, archiepiscopu si metropoliu in Ienopole, inse pentru turburarile turciloru a parasitu scaunulu si trecendu in Tiér'a romanésca, s'a asediatu in monastirea Comanu, unde a si repausatu. — Ioanu in-suranduse, a avutu fii pre

9) Simeonu, Michailu, Vasiliu si Georgiu; a mai avutu si 2 fiice, alu caroru nume inse nu se afla scrise.

Istoriculu Davidoviciu scrie despre Demetriu si Georgiu Brancoviciu, cari s'au afluat langa Alesandru, ca ei nu s'au trasu din famili'a lui Vucu Brancoviciu, ci suntu rapitori de numele acesta, ca-ci Gregoriu de sub Nr. 3 a avutu numai pre Vucu, ér de Lazaru nu se afla a fi fostu fiulu lui.

Biografi'a metropolitulu Sav'a, de dupa istorisirea fratelui seu Georgiu, se afla la Raiciu in urmatoriulu tipu: Capulu alu VI. despre Simeonu dupa aceea Sav'a Brancoviciu si intemplanile serbiloru de atunci.

§ 1. La atata seracia si amaretiue devenisera serbii de atunci, catu nu avea neci locu statornicu pentru locuinti'a sa, ci imprascienduse prin Transilvani'a, prin Moldavi'a si Romani'a cá supusi ai domnitoriloru acelora, se nutreu cu pane plina de lacrime, remanendu numai unu numeru micu in tienu-tulu Ienopolei. In Sirmiu dupace l'a cuprinsu turcii, gemeu sub jugulu sclaviei si dedeu dajde peste mesura. Éra cei ce remasesera in Serbi'a, in salasluintiele sale vechi, rabdau nenumerate amaretiuni si suferintie si de multe ori dela stapanitarii sei erau constrinsi a prinde armele in contra fratiloru sei si a

crestiniloru. Si intru atatu erau supusi si apasati in tóte partile mai susu amintite, catu neci in numerulu ómeniloru nu-i numerau, ce se póte vedé de acolo, cà-ci nime n'au lasatu in scrisu despre densii neci o litera, catu se pare cà si numele loru ar fi stersu din numerulu viiloru. Uniculu istoricu Brancoviciu n'arédia despre intemplantile loru, dar neci acela nu intru atata s'au ingrigitu a descrie starea serbiloru de atunci, ci enumera numai intemplantile familiei si ale rudelor sale cu lunga istorisire, pregatinduse spre descrierea vietiei sale. Acea lunga istorisire a lui am socotitu eu ací pe scurtu a o aduce inainte, din carea cetitoriulu isi póte face atare intipuire si despre ceialalti serbi.

§ 2. Ioanu Brancoviciu fratele arhiepiscopului Loginu a avutu dela soci'a sa patru fii si done fiice, ale carora nume sunt: fiulu celu dintaiu s'a chiamatu Simeonu, alu doilea Michaiu, alu treilea Vasiliu si alu patrulea Georgiu. Dintre acesti ajungendu la etate de invetiatura antaiu nascutulu fiu alu lui, Simeonu, mai antaiu a fostu invetiatu in cas'a parintelui seu intru dumnediesc'a scriptura, dupa aceea dorindu a vedé s in partile de prin pregiuru datinele si comunicatiunea, prin midiolocirea rudeniiloru a cerutu dela parintele seu binecuventare si demisiune si dintre acele rudeni concaletóre au fostu dusu elu in Tiér'a unгурésca pentru vedere si esperientia. De aci reintornanduse, a cercetatu vechi'a patria a natiunei sale, Iliriculu si ajungéndu la Misi'a de diosu au trecutú ríulu Dunarei, si s'au abatutu in Tiér'a romanésca pentru vedere si pentru de a cercetá pre unchiulu seu Loginu arhiepiscopulu, in monastirea Comanu, unde de catra unchiulu seu au fostu primitu cá unu fiu propriu cu mare bucuria, si neci cà mai voié se 'lu demita dela sine.

§ 3. Trecendu catuva tempu, in loculu mai susu numitu in Ienopole s'au intemplantu mare mortalitate de ciuma, de carea au fostu rapitu si Ioanu cu unii dintre nascutii sei, cà-ci in decursulu unei septemane a fostu inmormentatu intru unulu mormentu dinpreuna cu fiic'a sa cea mai mare, carea erá logodita; éra preste trei díle si duoi fii ai lui, Michaiu si Vasiliu s'au ingropatu langa parintele loru, numai unulu micu fiindu intre fratii sei si mai teneru in cas'a parintelui seu, Georgiu Brancoviciu remanendu viu, dar nu se poté pune neci o sperantia in viéti'a densului, cà-ci nu numai cà era teneru si debilu, ci au fostu cuprinsu si de unu morbu indelungatu mai pana in etatea de invetiatura. Tóte aceste intemplantuse asia, multu amarit'a mama dinpreuna cu celelalte rudeni au trimisu vestitori cu epistola despre tóte incunoscintiatóre cumnatului seu arhiepiscopului Logginu, cerendu dela densulu mangaiere, prin reintornarea fiului ei Simeonu.

§ 4. Capetandu Logginu inscientiarea, a chiamatu pre nepotulu seu Simeonu, si versandu multe lacrimi, l'a sarutatu pre densulu parendu-i reu, cà-ci abia dobandise la multele rogaminti ale sale man-

gaiere si convorbire la betranetie, si acumu éراسi se lipsesce. Dupa aceea pregatindu tóte cate erau de trebuintia lui Simeonu si dandu-i buni concaletori, l'au demisu la muma-sa. Si candu a ajunsu Simeonu la cas'a sa, s'a tanguitu dinpreuna cu ruderziile sale despre intemplat'a mórte a parintelui si a fratiloru sei. Éra dupa catuva tempu consfatuinduse rudeniile acele a face órecare bucuria si mangaiere lui Simeonu si nimei sale, in loculu intemplatei gele, si a renói cas'a repausatei sale rudenie, si-au pusu in cugetu a casatorí pre Simeonu; inse elu ascultandu mai vertosu de unchiulu seu Logginu, se pregatea a se reintórce la densulu dinpreuna cu fratele seu Georgiu; dar invinsu de rugamintile mamei sale si ale rudeniiloru, s'a casatoritu, si dupa aceea la tempulu seu si prunci a avutu.

§ 5. Curendu dupa acésta a repausatu acolo in Ienopole preotulu celu mai de capetenia — protopopulu, — care dupa sange erá rudenia acestui Simeonu, cu numele Grigoriu Brancoviciu, cà-ci in timpurile acele, precumu s'a dísu mai susu, arhiepiscopii'a si mitropoli'a Ienopolei a fostu transpusa in Beligradulu Transilvaniei prin Michaiu Basaraba voevodulu, ér stapanirea si oranduirea aceea au remasu langa preotulu celu mai de capetenia, pre care avéu datiña alu numí protopopu, cà-ci preotulu celu mai de capetenia din Ienopole avé stapanire preste tóta eparchi'a. Pentru aceea toti, nu numai rudeniile lui, ci intrég'a eparchia a Ienopolei cointielegenduse, au statu de Simeonu Brancoviciu, cá se le fia elu preotulu celu mai de capetenia; éra elu cu totul refusá, neci au avutu canduva in cugetu a primí preoti'a. Pentru-cà locuiá in locuri marginasie si adeseori caraului cetatei avendu loviri, cu óstea turcésca, facéu multa versare de sange. Éra in bataliele cu turcii atatu erá de maritu numele lui Simeonu, catu si in persecutarea, in carea neci cà a esitu Simeonu, de se invingea turculu, totdeauna lui o ascriéu. Ce va cugetá cetitoriulu despre acésta preotia a lui Simeonu, omu soldatu, — potu se gacescu, pentru aceea mai multe observari despre acésta, fiindu lucrulu si asia chiaru, nu mai trebuescu.

§ 6. Gacitur'a aceea despre cetitoriulu meu o potu intielege din urmand'a istorisire a lui Brancoviciu, carea se cuprinde in aceste cuvinte: Intr'unu tempu venindu trimesii turciloru in cetatea Ienopole la marele jupanu si capitanu ungurescu, pentru impacuirea marginasia, multa jalba au adusu in contra lui Simeonu. Pentru aceea fu rugatu de cetatieni, pana ce se mai afla in stare laica, se se indeparte in partile Transilvaniei, pana ce voru uitá turcii facut'a loru superare si se voru impaciu. Éra dupace au primitu pre sine preoti'a, turcii éراسi venindu, dedeu jelbe in contra lui. La care intrigi respunden cetatienii, cumu-cà Simeonu au parasitu cele lumesci, si acumu lucra la cele sante, éra trimesii turcesci respundiendu in limb'a magiara díceu: „Nappal pap, éjszakán pedig fegyveres ellenség, és békesség rontó,“

adeca: diu'a e preotu, éra nóptea vrajmasiu inarmatu si frangătoriu de pacc. Din aceste se vede, cumu-cà Simeonu acela a fostu de spiritu ostasiescu, neci s'a potrivitu cu faptura de chiamarea preotiésca, cà-ci erá de ç faptura mare si gróznicu la cautatura; inse la rugamintea rudeniiloru sale si a intregi eparchii abia s'a aplecatu si s'a invoitu a primí chiamarea preotiésca.

§ 7. Caus'a pentru carea au statu ómenii asia fórte de Simeonu cá se se faca preotu, a fostu aceea, — scrie Brancoviciu, — cá nu cumuva stapanirea episcopésca se se stramute din loculu loru la altulu, séu cu totulu se incete, si affanduse ei intre limbi streine, nebinevoitóre besericei resaritene, fórte padiéu, cá stapanirea aceea se remana pre langa famili'a Brancovicesciloru. Abia precum s'au dísu, s'au aplecatu densulu sub acea condiúione, cà nu va primí chiamarea mai nainte, pana ce despre acésta nu va face in persóna de scire unchiului seu archiepiscopului Logginu. Dreptu aceea convoindu-se toti si inzestrandu'lu cu cele trebuintóse, 'lu trimitu cu epistola la archiepiscopulu Logginu. Si acela vedindu pre celu venitu, s'a bucuratu si intielegíndu tóte despre densulu. s'au pregatitu a merge in cetatea Tergovistei, unde lui Stefanu metropolitulu Romaniei in de a menuntulu a facutu cunoscuta venirea nepotului seu. Acésta unica impregiurare ne dà deplina cunoscintia, in ce ticalósa stare s'au aflatu atunci serbíi in partile Ienopolei, candu tóta conducerea si antaietatea o pune pre unu protopopu, si catu de injosita si misera au fostu in impregiurarile acele cas'a Brancovicesciloru, tuturoru este cunoscutu, candu lipsindu din cas'a loru principii si despotii, cautau órecare antaietate in beserica, si acésta mai vertosu pentru pane.

§ 8. Intielegendu metropolitulu Stefanu, cà Simeonu este rudeni'a lui Logginu si cumu-cà pentru ierotonia au venitu din asia indepartate parti, pe diu'a de mane a Santei Dumineci, preotiloru besericei li-a demandatu a fi gata pentru celebrare. Si dupa datin'a resariténa celebranduse dumnediésca a liturgia s'au ierotonitu Simeonu de preotu si s'a pusu de protopopu. Dupace s'a facutu indestulu asiedimentului legei, archiepiscopulu Logginu luandu pre nepotulu seu, s'au dusu cu densulu la monastirea sa Comanu, si bine daruindu'lu, precumu cu felóne preotiesci, asia si cu alte lucruri, l'a dimisu la ale sale. Si candu a ajunsu Simeonu celu de capetenia protopopu alu Ienopoliei la ale sale, au aflatu pre toti sanetosi, precumu pre mama sa cea prea intristata, carea se calugarise sub numele Mari'a, asia si pre celu mai teneru alu seu frate, pre Georgiu si pre celelalte rudenii, cari cu totu clirosulu — cà-ci asia erá datin'a la ei pre celu mai de capetenia protopopu a'lu intempiná cá pre insusi archiereulu — au esitu intru intempinarea lui, afara de soci'a sa, carea tocmai in diu'a si ór'a aceea, candu l'a ierotonitu pre elu preotu, s'au mutatu din viéti'a acésta. Dupace s'a mai lini-scitu intristarea protopopului Simeonu, precumu in

Ienopole, asia si in parochiele locuriloru din pregiuru ale episcopiei sale, a intocmitu asiedimentu de buna pascere si intocmire. Cà-ci in tempii aceia in partile de care erau incungiuurati, s'a fostu latitu si precum-panea sect'a calvina asia, catu multi preoti de ai nostri din Ardealu, radiendu barbele, au cadintu dela credintia si s'au lipitu de ei, dupa marturi'a lui Brancoviciu.

§ 9. Insielati de marirea lumei acesteia si fara esperientia in religiunea si in chiamarea sa, unii din preotimea nóstra, pentru bun'a stare a midiulóceloru celoru din afara ale vietiei, nesuferindu persecutiunea, au purcesu dupa calvini, facéndu scandalu si ocará besericei resaritene. Asia sunt fructele necunoscintiei dogmeloru sale, mai vertosu la pastori. Dar ce s'a intemplatu cu Simeonu, veduvitul protopopu? — Trecíndu pucintelu tempu, — istoresce Brancoviciu, fratele lui Simeonu, — a remasu veduvita archiepiscopi'a si metropoli'a Transilvaniei, si asia constatuinduse preotii si laicii adunati in soboru, au determinatu, se nu fia altulu metropolitu in capital'a Transilvaniei Beligradu, in beserica st. Treimi, fara numai Simeonu protopopulu.

Si de si erá elu teneru si ne potrivitu pentru dignitatea acésta, totusi pentru vrednici'a lui si pentru lips'a de facia toti au datu voturile sale lui. Alegerei aceste nu numai cà n'a fostu contrariu Georgiu alu II-lea cu cognumele celu ce stapanea atunci preste Transilvani'a, ci a trimisu si epistola pentru tréb'a acésta lui Constantinu Basarab'a I. principelui Romaniei transalpine. Si ajungendu Simeonu la Tergoviste capital'a lui Constantinu, i-a predatu epistol'a lui si a intielesu caus'a venirei densului; dar' pentru marea gróza a turciloru nu a potutu se slobodia pre Simeonu la patriarchu pentru binecuventare intru archiepiscopu. Dreptu aceea a demandatu lucrulu acesta prin manile Esarchului patriarchalu si metropolitulu Romaniei transalpine a se duce in efeptaire.

(Va urma).

Nr. 5—1870.

### Protocolulu siedintiei lunarie a comit. asoc. trans.

tienute in 4. Ian. 1870 sub presidiulu Rev. dn. vicepres. Ioane Hanni'a, fiindu de facia dd. membrii II. sa dn. cons. aulicu Iac. Bolog'a, II. sa dn. cons. gub. Pav. Dunc'a, II. sa dn. cons. gub. Elia Macelariu, dn. capit. pens. Ioane Bradu, dn. adv. dr. Ioane Nemesiu, dn. par. si prof. Zach. Boiu, dn. prof. Ioane Popescu, dn. secret. II. Ioane V. Rusu, dn. capit. pens. si cassaríu asoc.

Const. Stezariu si dn. adv. dr. Demetriu Racuciu.

§ 1. Dn. vicepres. I. Hanni'a refera charthi'a dn. protopopu din Brasiovu I. Petricu ddo. 12. Dec. 1869, prin carea acesta cá cavente pentru parochulu din Rósnovu Rudolfu Petricu — amesuratu conclusului comitetului din 9. Ian. 1869 § 8 trimete dela sine la comitetu sum'a de 540 fr. 75 cr. v. a., depurarea datoriei acestuia de 525 fr. capitalu si 15 fr. 75 cr. 6% interese din 14. Iuniu pana in 14. Dec. 1869.

Conclusu. Sum'a primita de 540 fr. 75 cr. se



incredintiéza cassariului asoc. spre manipulare dupa directivele susustatórie, ér primirea aceluia din partea comitetului se se cuiezeze dlui protopopu Ioane Petricu pe langa transpunerea obligatiunei fostului debitoriu alu asociatiunei cu tóte charthiele de aceea tienatórie, cu acea clausula, ca comitetulu dreptulu de pretensiune alu asociatiunei asupra dn. Rudolfu Petricu parochu in Resnovu, 'lu cede neconditionatu dlui protopopu Ioane Petricu din Brasiovu.

§ 2. Dn. cassariu presentéza conspectulu despre starea cassei asoc. pre tempulu acestei siedintie, din carele se vede, cumca cass'a asociatiunei — dupa subtragerea erogatoru de pana acumu are in proprietatea sa sum'a de 40,349 fr. 42 1/2 cr. v. a.

Spre sciintia.

§ 3. In legatura cu raportulu cassei de sub § 2 se mai raportéza despre banii incursi la fondulu asoc. dela siedinti'a lunaria din 7. Dec. 1869 pana la siedinti'a presenta, atatu cá tacse de membrii ord., catu si cá colecte, si prenumeratiuni la „Transilvani'a“ si anume: a) prin dn. protopopu si colect. asoc. Ioane Pamfiliu s'au trimisu cá tacse de m. ord. 49 fr. 50 cr. v. a. (Nr. 302 prot. ag.) b) Prin dn. vicecapit. si colect. Codru Dragusianulu cá tacse de m. ord. 50 fr. v. a. (Nr. 311 prot. ag.) c) Prin dn. protopopu in Cosiocna D. Sabo cá colecta 9 fr. 57 cr. d) Cá prenameratiune la „Transilvani'a“ au incursu 8 fr. v. a. (Nr. 313, 314 si 315 prot. ag.)

Spre sciintia.

§ 4. Secret. II. presentéza unu contu dela tipografi'a lui Filtsch despre spesele tiparirii regulamentulu in 2000 ecsempl. brosiurarea aceluia, cumu si despre spesele tiparirii provocarei trimise la colectori in privinti'a punerei in lucrare a aceluia regulamentu in 160 ecsempl., cu totulu spese 41 fr. 20 cr. v. a.; deci propune asemnarea esolvirei numitului contu.

Conclusu. Se asemnéza la cass'a asoc. esolvirea respectivulu contu sunatoriu despre 41 fr. 20 cr. v. a.

§ 5. Dn. secret. I. Georgie Baritiu trimite spre examinare computulu pre sem. II. 1869 despre perceptele si erogatele relative la edarea fóiei asoc. si totuodata cere a i se asemná o anticipatiune pentru acoperirea speseloru edarei incependu dela 1. Ian. a. c.

Totu cu aceea oca siune atrage atentiunea comitetulu asupra unoru portrete de interesu nationalu, ce se potu procurá cu sum'a de 500 fr. v. a. (Nr. 310 prot. ag.)

Conclusu. Pentru suportarea speseloru edarei fóiei asoc. se asemnéza la cass'a asoc. o anticipatiune de 200 fr. v. a., ér in catu pentru examinarea computulu despre perceptele si erogatele numitei foi se alege o comisiune in persónele dcloru Const. Stezariu, I. V. Rusu si D. dr. Racuciu, cu insarcinarea de a reportá in siedinti'a venitória atatu in privinti'a acestui computu, catu si in privinti'a acelei parti din scrisórea dn. secret. I., care se referesce la amintitele portrete.

§ 6. Dn. prof. I. M. Moldovanu oferesce unu

ecsemplariu din actele sinodali ale bisericei roman-de Alb'a-Iuli'a si Fagarasiu.

Se primesce cu multiamita.

§ 7. Comisiunea insarcinata in siedinti'a extraordinaria din 24. Dec. a. tr. cu pregatirea unui elaboratu, prin carele se se intempine atacurile injurióse ale prof. din Heidelberg Wattenbach, aruncate asupra poporulu romanu din Transilvani'a si respect. din fundulu regiu; prin referentele seu dn. prof. Ioane Popescu ísi presentéza operatulu seu, spre apretierea comitetulu cu acea rogare, cá déca 'lu va afla corispondietoriu, se dispuna a se publicá fara amanare in numerulu celu mai deaprópe alu fóiei „Transilvani'a“ cá organu alu asociatiunei. Cetinduse cestionatulu elaboratu si punenduse la discussiune, se ivescu inca alte doue propuneri: a) Dn. dr. Racuciu propune, cá comitetulu, neci se nu se demita in apretierea elaboratulu comisiunei, ci se'lu respinga, trecunduse la ordinea dílei. Acésta propunere mai fù spriginita de dn. dr. Nemesiu. b) Dn. prof. Zach. Boiu propune, cá comitetulu declarandu protocolarmente profund'a sa parere de reu si just'a indignatiune pentru atacurile cele nedrepte ale unui individu reu voitoriu, otaresce a trece la ordinea dílei.

In urm'a acestoru propuneri motivate de respectivii propunetori, incingenduse debateri indelungate si instructive si domnii membrii inca descoperindu'si din parte si opiniunile sale motivate cu privire la cestiunea subversanta, in urma presidiulu, reasumandu atatu propunerea comisiunei, catu si cele doue propuneri ivite in decursulu discussiunei, — le pune in ordine la votisare si anume, mai antaiu propunerea dn. dr. Racuciu de sub a), carea se respinge cu maiortate de 6 contra 2 voturi (abstinenduse unu membru dela votare); apoi propunerea dn. prof. Boiu de sub b) carea érase se respinge cu maiortate de 5 contra 3 voturi (abstinenduse unulu dela votare).

In urma punenduse la votu propunerea si respective elaboratulu propusu de comisiune, cu maiortate de 5 voturi, langa care se alatura si votulu vicepresidentulu, contra 2 voturi, (si abstinenduse doui insi dela votisare), — se decide a se primí in totu cuprensulu seu.

§ 8. Dn. cons. Macelariu face propunerea, cá elaboratulu adoptatu de comitetu dupa conclusulu din § 7 se se publice in numele comitetulu si in fóiele germane si magiare.

Punenduse si acésta propunere la votu si abtinentenduse trei membrii dela votu, éra celialalti siese impartinduse 3 pro, 3 contra, presedintele dirima si se conchide:

Publicarea operatulu comisiunei (§ 7.) in numele si dela comitetu se se faca numai in „Transilvani'a“, organulu asociatiunei, (remanendu si esprimenduse dorinti'a, cá acésta in foiele germane si magiare se se faca pe cale privata).

§ 9. Cu verificarea protocolulu siedintiei ace-

steia se insarcinéza dd. membrii cons. Pav. Dunc'a, Iacobu Bolog'a si Zach. Boiu.

Cu acést'a siedinti'a lunaria a comitetului inceputa la 4 1/2 óre, se incheià la 7 óre sér'a.

Sibiiu, datulu cá mai susu.

Ioane Hannia mp.  
vicepres.

I. V. Rusu mp.  
secret. II.

S'a cetitu si verificatu Sibiiu in 10. Ian. 1870.  
Bolog'a. P. Dunc'a. Z. Boiu.

Pre langa regulamentul publicatu de catra on. comitetu alu asociatiunei transilvane in 2000 ecemplaria a esitu si unu cerculariu, pe care'lu reproducemu aici precumu urméza:

Nr. 295—1869.

### Prea stimate Domnule!

Adunarea generala IX. a asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, in siedinti'a sa a II. tienuta in Siomcut'a mare in 11. Aug. 1869 a primitu prin conclusulu seu de sub p. XV. alu protocolului respectiv, reproducu in foiã asociatiunei „Transilvani'a“ Nr. 20 din 1869, regulamentul alaturatu aici sub % de alu seu, si a concediutu esecutarea aceluia, comitetului asociatiunei.

Voindu deci comitetulu a corespunde insarcinarei acesteia, a conchisu in siedinti'a sa de astadi:

I. Formarea si arondarea despartimentelor cercuali din tóte acele districte, comitate si scaune, asupra carora se estende dupa statutele asociatiunei, teritoriulu acesteia, va se díca: se se formeze si arondeze cate unu despartimentu cercuale:

1) In Brasiovu din district. Brasiovilui si scaunulu Trei-scaune (Háromszék); 2) in Fagarasiu din district. Fagarasiului, scaunulu Cohalmului si scaunulu Cincului; 3) in Sibiiu din scaunulu Sibiiului; 4) in Sabesiu din scaunulu Miercurei, alu Sabesinului si alu Orastiei; 5) in Hatiegu din tienutulu Hatiegu-lui; 6) in Dev'a din tienutulu Deveii, Uniadorei si alu Dobrei; 7) in Abrudu din tienutulu Albei inferioare de susu, séu alu intregiloru munti apuséni; 8) in Belgradu din ceealalta parte a Albei inferioare; 9) in Bai'a de Crisiu din comitatulu Zarandului; 10) in Clusiu din comitatulu Clusiiului; 11) in Simleulu Silvaniei (Szilágy-Somlyo) din Crasn'a si Selagiu; 12) in Deesiu din comitatulu Solnocului interioru; 13) in Gherla din comit. Dobacei; 14) in Siomcut'a-mare din distr. Cetatei-de-pétra; 15) in Naseudu din distr. Naseudu-lui; 16) in Bistriti'a din distr. Bistritiei; 17) in Reghinulu sasescu din comit. Turdei de susu; 18) in Turd'a din comit. Turdei de diosu si din scaunulu Ariesiului; 19) in Muresiu-Osiorheiu din scaun. Muresiului; 20) in Blasiu din comit. Cetatiei de balta; 21) in Sighisiórea din comit. Albei superioare si din scaun. Sighisiórei; 22) in Mediasiu din scaun. Mediasiiului si alu Nochrichiului.

I Cá prin unu cerculariu indreptatu catra co-

lectorii asociatiunei, cá organele acesteia, aflatori in susu numeratele despartimente, séu — neaflanduse in vreunu despartimentu colectoru — adresatu catra alti barbati de incredere, si cunoscuti de zelosi in promovarea binelui publicu, se se provoce acestia a conchiamá pre o dí anumita, membrii asociatiunei, intrég'a intielegintia si pre fruntasii din despartimentu, in loculu resiedintiei comitetului cercuale, care va avé a face aratare despre infiintiarea sa numai decatu comitetului asociatiunei, apoi se va ingrigi despre infiintiarea agentureloru comunale, si de aplecarea celorlalte dispusetiuni din regulamentul.

III. Cá in facare despartimentu se se impartia 80 de ecemplaria ale regulamentului la sciutorii de carte prin colectorii asociatiunei, séu prin alti barbati de incredere.

Deci aducundu-ti-se acesteia concluse la cunoscintia, esci amicabilemente pofitu, ale primí in parte de indreptariu, éra de alta parte a lucrá conformu acelora, a te pune adeca fara intardiare in cointelegere cu celialalti colectoru ai asociatiunei, séu cu alti barbati de ai nostrii de distinctiune, locuitori in despartimentulu de care te tieni prea-stimatu domniata, si fipsandu cu acestia o dí, se conchiamati pe diu'a aceea pre toti membrii asociatiunei, pre intielegintia si pre fruntasii romani din despartimentulu domniiloru vóstre, la loculu resiedintiei subcomitetului, unde lucrandu conformu dispositiuniloru din regulamentul alaturatu, se corespundeti ulteriorului cuprinsu din conclusulu citatu cu: II.

Domnii, carií voru primí acelea 80 de ecemplarie ale regulamentului, destinate pentru sciutorii de carte din despartimente, se aiba bunatate a le impartí numai decatu intre aceia, cá se se póta ceti si studiá inainte de convenirea in loculu subcomitetelor.

Din siedinti'a comitetului asociatiunei transilvane, tienuta in 7. Dec. 1869 in Sibiiu.

Ioanu Hannia mp.,  
vicepresiedinte.

I. V. Rusu mp.,  
secret. II.

### Bibliograficu.

(Fine).

**Elemente de Istori'a naturale**, prescurtata dupa Béleze. Pentru trebuinti'a clasei a IV-a primarie, de Dim. Iarcu. A siesea editiune. Bucuresci, 1865. Imprimeri'a statului. 72 pag. Pretiu 40 bani.

**Elemente de istori'a naturale**. Part. II. Botanic'a. Elaborata pentru usulu invetiamentului secundariu de ambe sexe, cursu inferioru (gimnasiu micu), de B. Nanianu, professoriu de sciintiele physice. Aprobate de ministeriulu instructiunei publice etc. Bucuresci 1869. Pretiu 1 leu n. si 30 bani.

**Istorice si geografice**. Afara de cele cunoscute pana acuma, precumu este de ecs. istori'a romaniloru de dn. A. Tr. Laurianu s. a., mai vedemu esite inca si acestea:

**Compendiu de Istori'a generale cu geografi'a respectiva**, conformu ultimei programe oficiale pentru invetiamentulu secundariu\*), de P. I. Cernatescu. A dóu'a editiune, revediu'ta, correctata si considerabile inavutita. Bucuresci, librari'a Socecu & Comp. Calea Mogosióiei Nr. 7. Form. 8<sup>o</sup>. pag. 671.

**Manualu de istori'a universale antica cu geografi'a respectiva**, pentru usulu eleviloru de ambele sexe, din scólele secundarie inferióre, atatu publice, catu si particulare. Elaborata in conformitate cu program'a actuale a onorabilului consiliu permanente alu instructiunei publice de M. Michaescu, profesore de istoria si geografia iu scól'a centrale de fete din capitala. Bucuresci. Nou'a tipografia a laboratoriloru romani. 1869. Form. 8<sup>o</sup>. pag. 150. Pretiu 1 leu n. 50 bani.

**Elemente de geografia fisica si politica a celoru cinci continente**, pentru usulu scoaleloru secundarie de ambele secse, de M. Michaescu, profesore (cá mai susu). Editiunea a dou'a, correctata si adaugita. Bucuresci. Nou'a tipografia a laboratoriloru romani. 1869. Form. 8<sup>o</sup>. pag. 303. Pretiu 2 lei n. si 50 bani.

(Ambele acestea carti ale dlui M. Michaescu sunt autorizate de catra ministeriulu instructiunei publice.)

Afara de istori'a sa cea mare publicata mai antaiu la Iasi 1854 in trei tomuri, dn. A. Tr. Laurianu a mai compusu si

**Elemente de Istori'a Romaniloru pentru clasele primarie**. Acésta carte scolastica vediu in 1868 editiunea a opt'a! Bucuresci, imprimeri'a statului\*\*). 152 pag. Pretiu 45 bani.

Totu dela dn. A. Tr. Laurianu mai avemu si

**Geografi'a tieriloru romane pentru scólele primarie**. Bucuresci, imprimeri'a statului, 1866. Edit. adóu'a. Pretiu 20 bani.

Dn. A. Tr. Laurianu mai publicà de curendu si

**Chart'a tieriloru romanesci**, formatu mare de paretu. Pretiulu 8 franci.

**Elemente de istori'a Romaniloru dela fondarea Romei pana la caderea Republicei**. Pentru class'a I. gymnasiale. De Dem. Ioanescu, profesore in collegiulu Santu-Sava. Edit. V. (auctorisata). Bucuresci 1868. 8<sup>o</sup>. 80 pag.

Din istori'a sacra ne venira:

**Istori'a sacra prescurtata a vechiului si noului testamentu**, de Dim. Iarcu, publicata 1869 in a opt'a editiune. 60 pag. Pretiu 20 bani.

**Elemente de istoria sacra séu biblica a vechiului si noului testamentu pentru scólele primari, urbane si rurale de ambe sexele**. Auctorisata de consiliulu superioru alu instructiunei publice. Bucuresci, imprimeri'a statului. 1869.

\*) In Romani'a scóle primarie se numescu cele cunoscutu la noi sub numire de scóle normale, éra secundarie sunt cele gymnasiale.

\*\*) Imprimeri'a statului din Bucuresci lucra cu 11 machine mari iuti si cu cateva téscuri, si toama se asiédia potere de aburi spre a poté lucra mai cu sporu.

De dóua ori cincidieci si dóua istorii biblice pentru scóle si familii. Traduse din limb'a germana, dupa originalulu societatiei de Calvu. Bucuresci, 1865. Imprimeri'a statului.

**Principie de gramatica franceso-romana**, de Th. E. Ciocanelli, professore in gimnasiulu Lazaru. Edit. a 2-a. Bucuresci, 1864. Pretiulu 2 vicanari.

**Grammatica elleno-romana**, de I. Collocotide, professore de limb'a si litteratur'a ellena in lyceulu S. Sava. Edit. a 2-a, 1865. Pretiulu 4 vicanari.

**Sintaxea ellena**, de acelasi auctoriu. Bucuresci, 1868. Pretiulu 3 lei n.

In Romani'a mai esira si esu mereu inca si alte multe carti didactice, din care inse nóue ne mai venira astadata inca numai acestea:

**Carte de lectura pentru scólele primarie**. Aprobata de consiliulu imperialu din Franci'a. Traducere de I. Ionescu. V-a edit. Bucuresci, 1869. 8<sup>o</sup>. 142 pag.

**Carte de citire cu deprinderi asupra limbei si asupra stilului pentru scólele primarie**. Scriere tradusa si prelucrata de Ioanu Ionescu. Bucuresci, 1869. Formatu 16<sup>o</sup>. Pretiu 45 bani.

**Ecsercitia de lectura**, de Stef. Rusianu. Edit. adóu'a, auctorisata. Bucuresci, 1867. Pretiu 30 bani.

**Cursu elementariu de desemnu liniariu, de agrimensura (arpentagiu) si de architectura**. Trad. in romanesce de I. M. Poenariu. Edit. a cinci'a. Bucuresci, 1869. Imprimeri'a statului. 8<sup>o</sup> mare, 95 pag., cu multe figure. Pretiu 3 lei n.

La librari'a Socecu & Comp. se mai afla si alte multe carti didactice, precumu:

**Crestomathia elena**, de T. E. Ciocanelli. Ed. 2-a. 3 tom. 50 bani.

**Dialogi romano-francesi**, de G. Eustatiu. Ed. 5-ea. 1 lei 65 bani.

**Manualu de invetiatura**, de Dim. Iarcu. Ed. 4-a. Pretiu 25 bani.

**Conductorulu scolariului contienendu caligrafie, numeratiune, calculu si rugatiuni**. De I. Mexie. II, edit. Bucuresci, 1869. 8<sup>o</sup>. 40 pag.

**Mitologia prescurtata**, de Dim. Iarcu. 17 b. **Gramatic'a latina**, de B. Stilesu. A 4-a edit. 1 leu 10 bani.

**Gramatic'a elementara a limbei italiene**, de O. Spinazzolla. 1 leu 25 bani.

**Flórea literaturei italiene, culéssa de O. Spinazzolla**, professore in gimnasiulu santului Sava. Bucuresci, 1862 (carte auctorisata), 8<sup>o</sup> mare, 255 pag. Pretiu 5 franci.

**Elemente de geografia antica**, de B. Sieicariu. Edit. a 4-a. Pretiu 42 bani.

**Dictionariu latino-romanu**, de D. N. Preda. 1 volumu. 8 lei 40 bani.

**Cosmografia**, de Dim. N. Preda. 2 lei n.

**Dictionariu romanu-frâncescu-latinu-germanu**, de ieromonachulu Pisone. 5 lei n. (Acestu preotu betranu si venerabile, in urmarea unei mari

asuprelî trecutu mai de multu din Transilvani'a, unde fusese parochu gr. res., dupace 'si perdù soci'a, imbratosià viéti'a monastica, unde inse totu lucréza, precumu fusese dedatu din anii teneretieloru sale.)

Tractatu de stenografia, de Elie Bosianu. Edit. 2-a. Bucuresci, 1865.\*)

Cartile scolastice, care esu in tipografi'a statului mai alesu pentru scólele elementarie din tíer'a intréga, se tiparescu in cate diece mii, éra unele si in cate cincidieci de mii de ecsemplaria dintr'o data; preste acésta cateva din acelea aparura in decursulu tempului in mai multe editiuni, precumu de ecs. Elemente de catechismu, séu datoriile de morala ale crestinului pentru clasele primarie esira in a. 1868 in editiunea a dóuesprediecea! Credemu cà acestea informatiuni autentice, pe care le avemu in materi'a de fatia, merita cea mai deaprópe luareamente a nóstra. Cunoscute sunt nóue toturoru ferbentile dispute, provocate nu numai in diaristic'a romana, ci si in camere asupra intrebarei, déca poporul romanescu din statulu Romaniei invetia séu nu invetia carte, si déca invétia, càta? Vediuramu cu ochii nostrii, cumu raporturile oficiali in acestu respectu s'au demintítu de repetite-ori, si cumu unadata chiaru si unu ministru alu instructiunei publice marturisi pe fatia, cà in adeveru una suma de scóle satesci se afla numai pe charthia. Noi concedemu acésta, cà-ce scimu, cà precumu pe la noi, asia si in Romani'a multe scóle sémena cu satele zugravite ale lui Potemkin, facute pe la statiuni, pentrucá se in siele pe imperatés'a Ecaterin'a; cu tóte acestea in acea tíera, in care cartile didactice pentru scólele elementarie si primarie se tiparescu in cate diece pana la cincidieci de mii, éra cele pentru gimnasia in câte 2—3 mii ecsemplaria, acolo una parte considerabile a tenerimei invétia carte. Si apoi éراسi mai intrebamu: candu s'au departatu iataganulu turcescu din tierile romanesci? Respunsulu este: Inainte numai cu patrudieci si duoi de ani. Si de candu a esitu acelu iataganu dela noi? Mai multu de una suta sieptedieci de ani! Acestea intrebări si respunsurile istorice date pe aceleasi potu sierbí iubitoriului de adeveru cá una cinosura, dupa care trebue se apretieze gradulu de scientia si de cultura, la carele voru fi fostu in stare se ajunga moldavo-romanii in 42 de ani. Scimu fórte bine, cà moldavo-romanii mai au se percurga una distantia immensa, pana se ajunga pe celelalte popóra de rass'a latina; mi se pare inse, cà ar fi fórte bine, cá se ne intrebamu si noi, càtu mai avemu se alergamu, pana se ajungemu la aceeasi tianta, si cà óre pana atunci moldavo-romanii nu ne voru lasa departe indereptu. —

\*) Tóte acestea carti, cate s'au enumeratu pana aici, se potu trage si dela Depositoriulu fabriciei de charthia mechanica din Zernesci, deschisu de mai multi ani in Bucuresci, in bazarulu numitu Sierbanu-Voda Nr. 18.

Inchiaiemu acestu catalogu de carti si acestea puçine reflexiuni ale nóstre pre langa descoperirea dorintiei nóstre, cá se ne vedemu in positiune de a poté publica càtu mai curendu inca si unu catalogu de manuale destinate pentru inlesnirea junimei dela facultatile juridice si filosofice, cumu si dela scól'a de medicina si dela cea militaria din capitalele tieriloru romanesci.

Einladung zur Pränumeration auf die in Wien erscheinende politische Wochenschrift

„DER OSTEN.“

Mit dem 1. Januar beginnt der „Osten“ seinen dritten Jahrgang. Er wird fortfahren einzutreten für die Rechte der bedrückten Nationen dies- wie jenseits der Leitha, und zu kämpfen gegen die Herrschaft des einen Volkes über die anderen. Unser Wahlspruch ist das wahre Oesterreicherthum, welches allen Völkern gleiche Rechte gewährt und gleiche Pflichten auferlegt.

Der „Osten“ wird auch ferner ein Organ der mit uns verwandten Völker des benachbarten Orients bleiben, und die Selbstständigkeitsbestrebungen derselben unterstützen.

Der „Osten“ hat die besten und verlässlichsten politischen Mittheilungen aus dem In- und Auslande. Mit seinen Berichten aus dem Oriente kann kein Blatt concurriren. Ferner hat er einen vollständigen volkswirtschaftlichen Theil für den Geschäftsmann. Endlich erhalten die Abonnenten des „Osten“ regelmässig jede Woche gratis das Wiener Sonntagsblatt, in welchem Novellen, Theater- und Kunstberichte, Gedichte, Räthsel und Charaden mit werthvollen Preisen für die gelungenste Auflösung, Anekdoten etc. veröffentlicht werden.

Wer den „Osten“ abonnirt, ist gerade so gut oder noch besser unterrichtet, als wenn er mehrere Wiener Tagesblätter abonnirt hätte, und auch für seine Unterhaltung ist reichlich gesorgt.

Dabei kostet der „Osten“ schon mit dem Wiener Sonntagsblatt und mit Postversendung und für ein ganzes Quartal bloss 1 fr. 50 kr. öst. W.!

Auch Inserate finden in dem „Osten.“ der eine Auflage von 6000 Exemplaren hat, sehr weite Verbreitung, weil es kein Wiener Blatt giebt, welches unter den slavischen, romänischen und griechischen Völkern so verbreitet und accreditirt ist wie der Osten.

Abonnements und Inserate sind an die unterzeichnete Administration zu richten.

Die Administration des „Osten“ in Wien.

## Dictionariulu

UNGURESCU-ROMANESCU

compusu de Georgie Baritiu, Brasiovu 1869, formatu 8<sup>o</sup> mare, 41 cóle, se afla depusu spre vendiare la librariile din Brasiovu, Sibiuu, Clusiu, Lugosiu, Temisiór'a, cu pretiulu originale ficu 3 fr. 70 cr. leg. tíepenu cu piele, si 3 fr. 20 cr. v. a. legatu usioru.